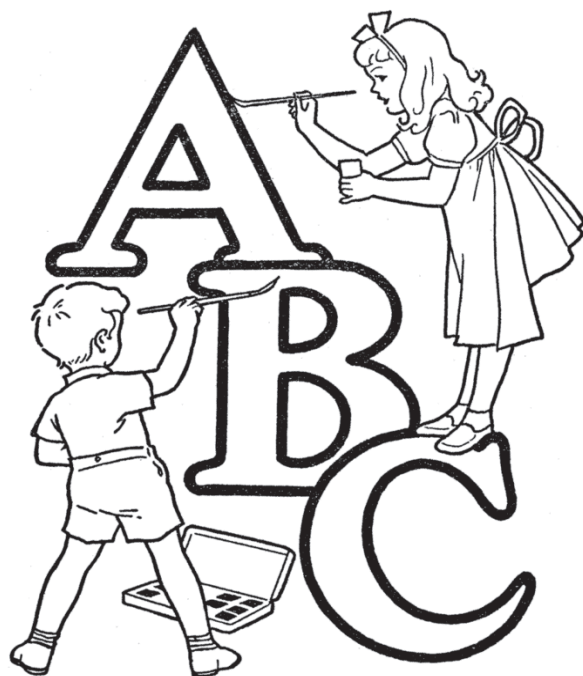

ROJAN HAZIM

ALFABEYA KURDÎ

**Instîtuta Ziman û Perwerdeya Kurdî Li Danmarkê
[Instîtuta Kurdî-dk]
Weşanxaneya Bilikan**

Alfabeya Kurdî

Amadekar: ROJAN HAZIM

Materyala Perwerdeyê I: Instîtuta Ziman û Perwerdeya Kurdî Li Danmarkê

[Instîtuta Kurdî-dk]

www.institutakurdi.dk / www.instkurdi-dk.com

e-mail: institutakurdi.dk@gmail.com

Çap:

Weşanxaneya BILIKAN

Forlaget BILIKAN

Dîrektor: ŞOREŞ BILIKAN

Rentemestervej 56 B

2400 København NV

DANMARK

e-mail: Info@bilikan.dk

Tlf.: + 45 50 52 54 40

Edîtorê giştî [Editor]: ROJAN HAZIM

malper: www.xweza.com

e-mail: belg@xweza.com / anitosa@gmail.com

Hj. [Nr.]: 3

Adar / Marts 2013

ISBN: 978-87-92723-02-4

Çapa duyemîn: Gulan 2013

© ROJAN HAZIM

Mafê pirtûkê parastîye. Bêyî destûr nikare bête weşandin.

Tîprêzî û layout:

Weşanxaneya Xanî & Bateyî

Postboks 39

2660 Brøndby Strand

DANMARK

Dîzayna bergê pirtûkê: HETAV ROJAN

Not:

1. Alfabe kême zêde dişibine hev. Lewma bila dilê herkesê î rehet be.

2. Fotraf û grafîkên di alfabe de hatine bi kar înan, ji dinyaya înternetê hatine peyda kirin. Li ser hindekan ji alîyê me ve kême û zêdehî hatine kirin. Hêvî dikin ku bi xweşbîni bête dîtin. -RH

A a

A a

Alaya Kurdistanê

Alaya Kurdistanê çar
reng e: Sor, spî, zer
û kesk

B b

B b

Beran

Beran nêrê pezî
[mihê] ye.

C c

C c

Cer

Cer avê sar dihê.

Ç ç

Ç ç

Çekuç

Çekuç ji asinê
[hesinê] polayî ye.

D d

D d

Derya

Derya jîngeha
masîyan e.

E e

E e

Enî

Enî li navbeyna por û
birhîyan e.

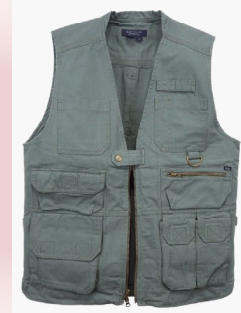

Ê ê

Ê ê

Êlek

Êlek libasekî bê hiçik e.

F f

F f

Ferîbot

Ferîbot mirov û
erebeyan neqil dike.

G g

G g

Gez

Gez aletê hilkêşana bizmaran e.

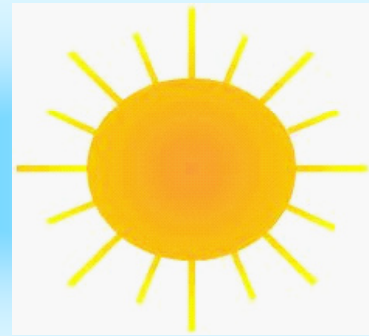

H h

H h

Hetav

Hetav ronahîya dinyayê ye.

î î

î î

Însan

Însan divêt xwezayê biparêzin.

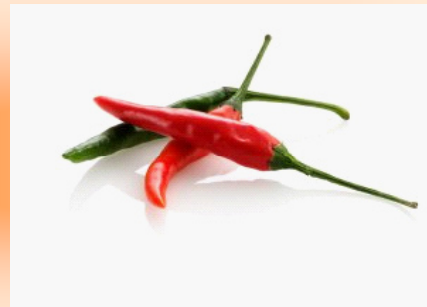

î î

î î

Îsot

Îsot tîjatî ye.

J j

J j

Jeton

Jeton berê di telefonên cade û kolanan da bi kar dihatin.

K k

K k

Ker

Ker heywanekî zehmetkêş e.

L l

L l

Leglege

Leglege firindeyekî koçer e.

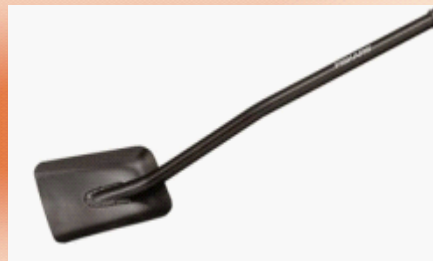

M m

M m

Mer

Mer ji bo vedan û avêtina axê bi kar tê.

N n

N n

Neh

Neh hejmarek e.

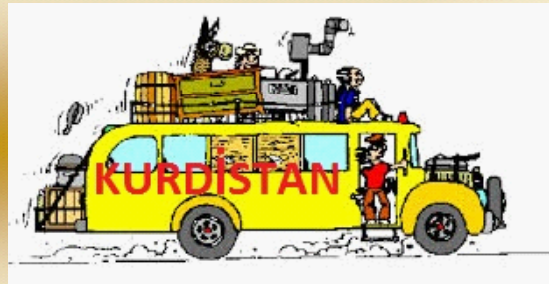

O o

O o

Otobus

Otobus diçe
Kurdistanê.

P p

P p

Pelatînk

Pelatînk xemila
xwezayê ye.

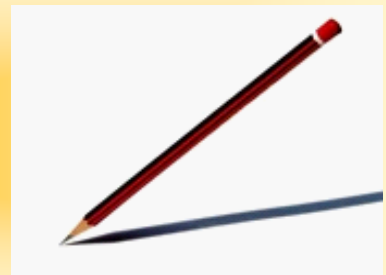

Q q

Q q

Qelem

Qelemê Qendîlî risasî
ye.

R r

R r

Rende

Rende amûretê
merengozîyê ye.

S s

S s

Se

Se nobedarekî sadiq e.

Ş ş

Ş ş

Şekir

Şekir pêvexwera
çayê ye.

T t

T t

Telefon

Telefonên berê bi qulp
bûn.

U u

Û û

Ulih

Ulih firindeyekî
goştîxwer e.

Û û

Û û

Ûtî

Ûtî cilikan rast û hilû
dike.

V v

V v

Vexwarin

Vexwarina avê
pêdivîya jîyanê ye.

W w

W w

Werîs

Werîsê ji mûyê
bizinan qayîm e.

X x

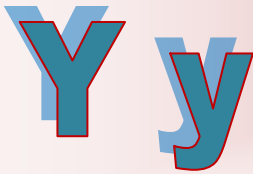

Xezal

Xezal di nav gul û
kulîlkan da ye.

Y y

Yewnanistan

Yewnanistan li
başûra Albanistanê
ye.

Z z

Zengil

Zengila dibistanê lêda.

Sembolên Alfabeya Kurdî-Kurmancî:

a b c ç d e ê f g h i î j k l m n o p q r s ş t

u û v w x y z - **xw** - ç´ e´ h´ k´ p´ r´ t´ x´

Dudeng [Dîftong]:

XW

Xwelîdank

XW

Xwelîya cigareyê jî
zerar e!

* * *

Dengên nuansî:

Ç ç

Çav

[Ç´ç´]

Çav [ç´] – [ji dengê
-ç-ya ”çar”ê mûyek
jî be cudatir e,
stûrtir e.]

E e

Ewir

[E´e´]

Ewir, ewr [é]– [ji
dengê -e-ya „erd“î
stûrtir e.]

H h

[H´h´]

Heft

Heft [h´] – [ji dengê -h-ya
”hetav”ê stûrtir e.]

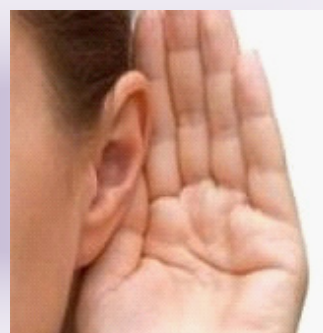

K k

[K´k´]

Ker [Nebihîs]

Ker [k´] – [ji dengê -k-ya
”ker”î stûrtir e.]

P p

[P´p´]

Pola

Pola [p´] – [ji
dengê -p-ya ”por”ê
stûrtir e.]

Pola, hem navê
mêran e,
hem jî asinê
[hesinê]
qayîm e.

R r

[R´r´]

Re

Re [r´] – [ji dengê -
r-ya ”rez”î stûrtir e.]

Re [damar]

T t

[T' t']

Ter

Ter [t'] – [ji dengê -t-ya „tevn“î stûrtir e.]

Ter [şil]

X x

[X' x']

Xar / Axa

Xar, axa [x'] – [ji dengê -x-ya „xem“ê stûrtir e.]

Xar [bez]

* * *

AVA, befrşîr, tûerd û sivore

Navê te çi ye?

Navê min AVA ye.

Çend salî yî?

Şeş salî me.

Nihe çi dixwî, xweş e?

Befrşîrê dixwim, gelek xweş e.

Ji fêqîyan [meyweyan] kîjan li te xweş têt?

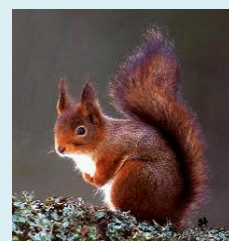
Tûerd li min xweş tên.

Başê, kîjan heywan li ber dilê te şîrîn e?

Sivore, gelek şîrîn in.

Te heye?

No! Belê min têne baxçeyê bapîr û dapîra min, findiqan dixwin û ez jî ji dûr ve seyira wan dikim û keyfa min bi wan têt.

Fonksiyona tîpan:

**Alfabeya Kurdî [Kurmancî],
di halê hazir da 31 tîp in.**

Ji vana 8 tîp bideng [vokal] in:

a e ê i î o u û

Pênc dirêj in : a ê î o û

Sê jî kurt in : e i u

23 tîp jî bêdeng [konsonant] in:

b c ç d f g h j k l m n p q r

s ş t v w x y z

Dudengek [Diftongek] jî heye:

xw

8 tîpên bo dengên nuansî jî

ev in:

ç´ e´ h´ k´ p´ r´ t´ x´

Tîpên beramberî dengên lokal:

ü î o

Ji bo nasîn û bi lêv kirina deng û tîpan hevokên kurt

Aa:

Adar meha biharê ye.

Ava avê vedixwe.

Azad azadiyê dixwaze.

Bb [be]:

Befrînê û Baranê befranek çêkirin.

Beybûnê bazingek heye.

Belgîn befrşîrê dixwe.

Cc [ce]:

Cengî canîyek heye.

Cemeda serê Çiyayê Cîlo stûr e.

Cewahir û Ciwan cêmik in.

Çç [çe]:

Çekçekûle heywanê tarîyê ye.

Çerxa dinyayê dizivire.

Çemê Firat û Dicleyê bira ne.

Dd [de]:

Delalê dest bi dibistanê kir.

Demhat di demê xwe da hat.

Dergehê dibistanê mezin e.

Ee:

Elmas berekî bihadar e.

Erdê Kurdistanê mezin e.

Ermenî û Kurd xelkên cîran in.

Êê:

Êvarîya borî baran barî.

Êvarîyan "Êvar baş" tête gotin.

Êzing darên sobeyê ne.

Ff [fe]:

Feraşîn li zozana Feraşînê hate dinyayê.

Ferhenga Kurdî dewlemend e.

Ferman bû femandar.

Gg [ge]:

Gelîyê Zê li Hekarîya ye.

Germ li havînê bilind dibe.

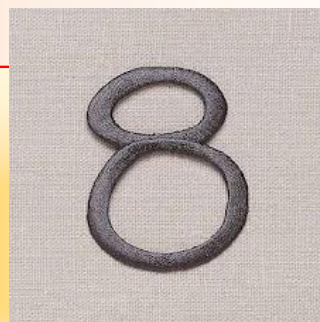
Gezo şirînîyeke xwezayî ye.

Hh [he]:

Hetav ronahî ye.

Hespê Hetavî gelekî rehwan e.

Heşt hejmarek e.

İi:

İncîl kitêba pîroz ya Îsawîyan e.

İngilîzî bûye zimanê hevpar li dinyayê.

İnsan hebûnekî pîroz e.

Î:

Îlam bajêrekî Kurdistanê ye û li rojhilatê ye.

Îlon meha nehê ye.

Îran li rojavaya Pakistanê ye.

Jj [je]:

Jeng asinê [hesinê] dirizîne.

Jeolojî erdzanîn e.

Jet balefireke bi hêl e.

Kk [ke]:

Ker heywanekî guhdirêj e.

Kesk rengê şînkatiyê ye.

Kew firindeyekî spehî ye.

Ll [le]:

Leopar heywanekî dirindeh e.

Lerzan Zazakî diaxive.

Lwante gulaveke bêhnxweş e.

Mm [me]:

Mehfûrên Kurdistanê navdar in.

Melevanî sporeke faydedar e.

Mermer berekî saxlem e.

Nn [ne]:

Nevîn nexşên delal çêdike.

Newroz cejna neteweyî ya Kurdan e.

Nexşînê Newroz pîroz kir.

Oo:

Once giyayek e.

Organ parçeyekî organîzmayê ye.

Orkestra koma sazbandan e.

Pp [pe]:

Pelatînk giyandareke rengîn û delal e.

Pencere ronahîyê tîne jor.

Perên tûtîyan [papaxanan] rengareng in.

Qq [qe]:

Qelemdankê Qumrîyê rengîn e.

Qendîl çiyayekî Kurdistanê ye.

Qelpikê gûzê req e.

Rr [re]:

Rengê deryayê şîn e.

Revde koma gurg û seyan e.

Revendî rezekî mezin heye.

Ss [se]:

Seet demî diyar dike.

Semyanî seyê xwe gerand.

Serê salê dibe şahî.

Şş [şe]:

Şekir di şekirdankê da ye.

Şengebî dareke bi xemil e.

Şepal spêdeyan şîrî vedixwe.

Tt [te]:

Teşî aletê rêsana hirîyê ye.

Tejî seyê nêçîrvanîyê ye.

Tevinpîrk tevnî diraçîne.

Uu:

Ulih firindeyekî goştîxwer e.

Urmîye bajêrekî Kurdistanê ye.

Unîversîte zanîngeh e.

Ûû:

Ûd aletekî muzîkê ye.

Ûrisat Rûsya ye.

Ûtî cilika rast û hilû dike.

Vv [ve]:

Veterîner doktorê heywanan e.

Vexwandina şahîya Newrozê hat.

Vexwarina herî saxîyar av e.

Ww [we]:

Welatê Kurdan Kurdistan e.

Werîs benekî stûr e.

Weşanxaneya Bilikan pirtûkên Kurdî diweşîne.

Xx [xe]:

Xelatî dîyarîyek da birayê xwe.

Xendekok nisaxîyeke dijwar e.

Xemila zivistanê befr e.

Yy [ye]:

Yemen welatekî Erebî ye.

Yesna duayên Avestayê ne.

Yewnanistan û Albanistan cîran in.

Zz [ze]:

Zebeş meyweyekî [fêqîyekî] xweş e.

Zelzele hejîna erdî ye.

Zengila dibistanê lêda.

Dudeng [Dîftong]:

XWxw [xwe]:

Xwelî bermayê agirî ye.
Xwe ji sarmayê biparêzin.
Xweza maka jîyanê ye.

Dengên nuansî:

Ç: çav [ç' - çe] :

Çav organê bînahîyê ye.
Çemê Zê [Ava Zê] li Hekarîya ye.
Çetalê xwarinê ji metalî ye.

E: ewir, ewr [é] :

Ewirên reş û tarî yên baranê ne.
Esman îro sahî ye.
Elbik tijî genim e.

H: heft [h' - h'e] :

Heftî heft roj in.
Hilûk fêqîyekî [meyweyekî] xweş e.
Helaw şirînîyek e.

K: ker [k' - k'e] :

Kerbûn nebihîstinî ye.

Ker û lal bi zimanê nîşanî di hevdu digihin.

Ker û lal bûn heval.

P: penîr [p' - pe] :

Penîr spîyatîyek e.

Pêlavên havînê tenik in.

Pênc tilên destî ne wekî hev in.

R: re [re] :

Re û mûre di leşê mirovî da xwûnê diherikînin.

Reyên dara çinarê stûr û saxlem in.

Reperêşî hizireke negatîv e.

T: ter [t'e] :

Ter dijberê hişkî ye.

Terazî aletê kêşanê ye.

Teremast mastê parzandî ye.

X: xar [x'e] :

Xara hespê kimêd rehwankî ye.

Axa serokeşîr e.

Xezeb bela ye.

Hejmarên bingehîn

0

Sifir [Nîn]

1

Yêk

2

Du

3

Sê

4

Çar

5

Pênc

6

Şeş

7

Heft

8

Heşt

9

Neh

10

Deh

Yazdeh (11) - Dazdeh (12) - Sêzdeh (13)
- Çardeh (14) - Pazdeh (15) -
Şazdeh (16) - Hevdeh (17) - Hejdeh (18)
- Nozdeh (19) - Bîst (20) -
Bîst û yêk (21)... - Sih (30) - Çil (40) -
Pêncî (50) - Şêst (60) - Heftê (70) -
Heştê (80) - Nehwêt [Not] (90) -
Sed (100) - Du sed (200)...
Hezar (1000) - Milyon - Milyar

Hejmarên rêzê

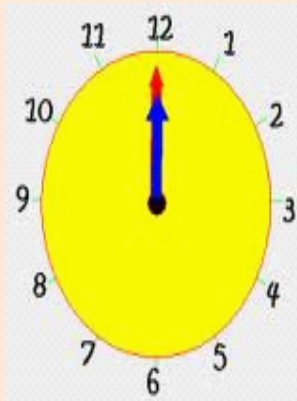
[I.]: Yêkemîn (1.) - Duyemîn (2.) -
Sêyemîn (3.) - Çaremîn (4.) -
Pêncemîn (5.) - Şeşemîn (6.) -
Heftemîn (7.) - Heştemîn (8.) -
Nehemîn (9.) - Dehemîn (10.) -
Yazdehemîn (11.)... - Bîstemîn (20.)...

[II.]: Yêkan (1an) - Duyan (2an) -
Sêyan (3an) - Çaran (4an) -
Pêncan (5an)...

Seet çend e?

Seet 12 kêr 5 e.
Seet 12 kêr 15 e [çarêk e].
Seet 12 kêr 26 e.

Milê çepê: Kêr

Seet 12 e.
Seet 12 û 15 e [çarêk e].
Seet 12 û 20 e.
Seet 12 û 30 e [nîv e].

Milê rastê: Û

Dinyaya rengan

	SOR	SÛFIK	
	ZER	TEBESÎ	
	KESK	XAKÎ	
	ŞÎN	XWELÎKÎ	
	BÎNEFŞÎ	REŞ	
	PİRTEQALÎ	SPÎ	
	QEHWEYÎ	HÎNARÎ	

Strana Hejmartinê

Sifir nihe bû NÎN
Êk jî YÊK e
Cot her DU ye
Sêpî SÊ ye
Çarrêyan ÇAR e
Tilên destekê PÊNC
Ducara sê dibe ŞEŞ
Ji yêkşembê heta şembîyê roj bûn HEFT
Çar cot dibin HEŞT
Du li ser hefta dibe NEH
Pêşî yêk nîn li dûv anku DEH

Serkanî: [Ji pirtûka Stran & Sang, RH - r. 56, 1994
Kopenhag]

Befran

Befir barî, befir barî, (*)
Zivistan e befir barî.
Da derkevin bileyizin.
Hêj nebûye tarî.

Befir barî befra toz e,
Me nikarî bikin hole.
Em verevîn malên xwe,
Subê dîsa li me dor e.

Befir barî befra şil e,
Em bezîne berê dere.
Çêbikin holên befrê,
Da bavêjin hevûduye.

Befir barî temet bejneke,
Me zû çêkir befranek.
Aferîn li me hemûyan,
Leyiza me bû şahîyek.

Tekst: [Ji pirtûka Stran & Sang, RH - r. 62-63, 1994-
Kopenhag]

Befran: Snemand, snowman, kardan adam

(*) Not: Nav "Befr" e. Lê ji ber lihevînana tekstê "befir"
hatîye gotin.

Roja bûyînê pîroz be

Strana roja bûyînê

**Roja bûy'na te pîroz be,
Her rojên te şa bin.
Roja bûy'na te pîroz be,
Her rojên te şa bin.**

**Her bijî tu bi xweşî.
Dilşa be tu her demî.
Her bijî tu bi xweşî.
Dilşa be tu her demî.**

Serkanî: [Ji pirtûka Stran & Sang, RH -
r. 14-16, 1994-Kopenhag]

Roja bûyînê pîroz be

**Roja bûy'na te pîroz be
Roja bûy'na te pîroz be**

**Roja bûy'na te pîroz be
..... hêja
Roja bûy'na te pîroz be**

Bijî..... Bijî..... Her bijî!....

*** * ***

**Happy birthday to you
Happy birthday to you**

**Happy birthday dear
Happy birthday to you**

Hurrah... Hurrah... Hurrah!..

Noteke giring li ser alfabeya Kurdî-Kurmancî:

Di alfabeya Kurdî ya bi tîpên Latînî ya ku Celadet Bedir Xanî danayî da, 31 tîp hene. Her tîp beramberî dengê bingehîn e, belê di wê alfabeyê da, beramberî dengên nuans sembola nînin. Di zimanê Kurdî da, anjî em bêjin, di zaravayê Kurmancî [Kirmancî] da, ji van dengan zêdetir, anku çil [40] deng hene. Ji vana sih û yêk [31] bingehîn in, heşt [8] nuansdeng in, yêk [1] jî "dudeng" e. Helbet sê [3] jî dengên lokal hene. Ev sê dengên lokal jî li navçeyên Hekarî, Bahdîna û rojavaya Botanê tene gotin ku ev in: "ü", "î", "o". Ji van dengên lokal "ü" wekî sembole di nav alfabeya Kurdî da nîne. 31 tîpên beramberî dengên bingehîn digel 8 tîpên dengên nuansî me li jorî dan. Li jêr jî ev dengên nuansî, "dudeng" û dengên lokal tene îzah kirin.

Nuansdeng :

ç: çav [ç´] – [ji dengê -ç-ya "çar"ê mûyek jî be cudatir e, stûrtir e.]

e: ewir, ewr [e´] – [ji dengê -e-ya „erd“î stûrtir e.]

h: heft [h´] – [ji dengê -h-ya "hetav"ê stûrtir e.]

k: ker [k´] – [ji dengê -k-ya "ker"î stûrtir e.]

p: pola [p´] – [ji dengê -p-ya "por"ê stûrtir e.]

r: re [r´] – [ji dengê -r-ya "rez"î stûrtir e.]

t: ter [t´] – [ji dengê -t-ya „tevn“î stûrtir e.]

x: xar, axa [x´] – [ji dengê -x-ya „xem“ê stûrtir e.]

Eve dengên nuans in û ji dengên bingehîn stûrtir têne bi lêv kirin. Dengê wan yê nuansî di gotin û hevokê da tête bihîstin. Lê belê, heke hewcehî hebe ku di nivîsînê da jî ji dengên dî yên bingehîn bêne cuda kirin, hingê bi vê nîşandekê (´) dikarin bêne nîşan kirin. Bo nimûne; „**ker**“, anku heywanê guhdirêj, bi „**k**“ya normal tête nivîsîn û gotin. „**ker**“ anku "nebihîs" bi „**k**“ya bi apostrof tête nîşan kirin, wekî „**k´er**“ û bi vî rengî herdu „**k**“ dikarin ji hevdu bêne cuda kirin. Di vê nimûneyê da, anku gotina „**ker**“, -nebihîs- da hem „**k**“ya serî, hem jî „**r**“ya dûmahîkê stûr in û dikarin bi apostrofê bêne nîşan kirin. Belê digel van taybetîyên dengên nuansî jî, tarzê apostrofê vê gavê hema bêjin bi giştî nemaye û nayête bi kar înan.

Di hebûna zimanî da, hem teorîken hem jî pratîken, ev deng û nuansdengên me dayî, di firehîya zaravayê Kurmancî [Kirmancî] da hene. Belê di pratîka evro [îro] da tinê beramberî dengên bingehîn 31 [sih û yêk] simbolên heyî têne bi kar înan. Simbolên beramberî nuansdengên nayên bi kar înan. Her bi çî rengî be, -çiku carna ji wan nuansdengên „**r**“ wekî cot "**rr**“, tête nivîsîn-, bi kar neînana simbolên beramberî nuansdengên hêj jî mijara riberizê ye di nav zimanzan û zimanasan da û safî nebûye, lê ev babete divêt bête zelal kirin.

Dudeng [Dîftong]:

xw: xwe, xwandin

Dudeng anjî „dîftong“, di alfabeya Kurdî da bi du tîpan tête nivîsîn.

Dengên lokal:

Dengên lokal di bi lêv kirinê da kivş dibin. Karakterîstîka dengên lokal ew e ku dengekî bingehîn anku “û” bi sê rengên cuda wekî “ü”, “î”, “o” tête gotin. Bo nimûne; gotina “**Hûn**”, li piraniya Hekarî û Bahdîna wekî “**Hün**” û “**Hîn**”, li rojavaya Botanê wekî “**Hon**” tête gotin.

ü: hür, (hûr) / dür, (dûr) / bün, (bûn) – [“ü” ji dengên „u“ û „û“yê ziravtir e.]

Ev denge tinê di devokê Hekarîya û Bahdîna da heye, ku dengê „ü“ya di Elmanî û Tirkî da dide.

Bo nimûne: „hûr“ wekî „hür“, „dûr“ wekî „dür“, „bûn“ wekî „bün“, “bûk” wekî “bük” tête bi lêv kirin.

î: hîr, (hür, hûr) / dîr, (dür, dûr) / bîn, (bün, bûn) / bîk, (bük, bûk).

Ev denge jî di devok û navdevokên Hekarî û Bahdîna da heye. Gotina “**Dîrok**”ê jî formê bi lêv kirina devokê Hekarîya û Bahdîna ye ku “**Dûrok**” e anjî “**Dürok**” e û îro wekî termekî zanistî di manaya “**tarîx**”ê da tête bi kar înan.

o: hon, (hûn) / ko, (ku)

Ev versiyone jî di devok û navdevokên rojavaya Botanê da heye.

Ji bo perwerdekaran noteke kurt

Alfabe, bi giştî koma sembolên deng e. Her deng û nuansdeng, bi semboleke anjî çend sembolan tene îfade kirin. Di hindê zimanên Ewrûpî da, du, sê heta çar sembol bo dengê tene bi kar înan. Alfabe bi vê karakterîstîka xwe ve kilîlê xwandin û nivîsîna zimanî ye. Ziman hem wekî aletekî ragihandin û têkilîyê, hem jî bi wesfê xwe yê îdentîtêtîyê, hebûnekî jînde ye û bi vê jîndehîya xwe ve jî dînamîk e. Lewma wekî her hebûnekî jînde, bi bizav e, li goreyê hewcehîyên civatê pêşve diçe, xurt û zengîn dibe. Tekst û materyalên ku zimanî bi giştî formûle dikin, ne "tabû" û "ehdên dînî" ne, ku li ser neyête axivtin, riberiz û krîtîk li ser neyête kirin. Ziman û materyalên hûbûn [fêrbûn] û hûkirina [fêrkirin] zimanî, ji ravekirin û analîzên metodolojîya zanistîyê ne dûr in. Ji ber hindê, di nav prosesên dînamîk ya civat û zanistîyê da, ziman û materyalên bi giştî zimanî, dikarin reforme bin, bêne guhorîn û form, rêz û rêzikên nû bêne peyda kirin û danan. Vê yêkê hewcehîyên zimanî û jîyanê tesbît û tayîn dikin. Li goreyê vê prensîba zanistî, alfabeya Kurdî û rêz û rêzikên gramatîk yê Kurdî jî, di nav kanalê xwe yê xwezayî da, dikarin reng û rûyên nû werbigirin. Di vê yêkê da, prensîba giring ew e ku, kar û xebatên di van waran da tene kirin, divêt zanistîyane û kolektîv bin. Çiku ziman

hebûnekî kolektîv e û hem aletê têkilî û ragihandina civatê ye, hem jî îdentîtêta hebûna cudahîtiya xelk û neteweyan e. Li ber vê rastîya zanistî û objektîv, alfabeya bi tîpên Latînî ya Celadet Bedir Xanî danayî, ji xwe evro [îro] pratîken tête bi kar înan. Belê eve di nav prosesa dirêj ya sîstemên perwerdekarîyê da, li goreyî hewcehiyên ziman û pêşkevtina civatê, li ber hemû lêkolîn, ravekirin, krîtîk, analîz û pêşniyarên reformatîv û modernîzekirinê yên zanistî vekirîye, ku ji xwe li ser "ş" û "ç"yên ku Celadet Bedir Xanî tesbît kirî da, pêşniyarên cuda evro jî gelek aktîv hene ku "ş" wekî "sh", "ç" jî wekî "ch" bête nivîsîn. Lewma rê li ber lêgerînên di çarçoveya zanistî da ne girtîye û bizavên bi vî rengî dê dom jî bikin. Vêca digel alfabeya 31 tîpî, dana me ya dudeng û nuansdeng û herweha dengên lokal divêt di vê çarçoveyê da bête dîtin. Nuansdengên me dayî, ji xwe ji serê sedsala bîstan were li ser maseya riberiza zimannas û zimanzanên Kurd e. Ji nav dengên lokal jî yê ku me ji yên heta nihe cuda dayî, tîpa "ü"yê ya di alfabeya Elmanî û Tirkî da heyîye. Ev "deng", di zimanê nivîskî û bi lêv kirina piranî ya Kurmancî [Kurmancî] da, bi tîpa "û" tête nîşan dan. Lê belê, di devok û navdevokên Hekarîya da, ji lêva Behra Wanê bigirin heta Behra Urmîyeyê û Amêdî, Akre, Duhok û Zaxoyê, ev dengê "ü" li şûna dengê "û" bi giranî tête bi lêv kirin ku li hindêk cihên Hekarî û Bahdîna wekî "î" jî tête gotin. Lewma, me xwast vê "nuans" a di devok û navdevokên Hekarî û Bahdîna da heyî, wekî faktekê bi giştî bidine zanîn.

Navên mehan [heyvan]

Kanûna Paşîn [January]	Sibat [February]	Adar [March]
Nîsan [April]	Gulan [May]	Hezîran [June]
Tîrmeh [July]	Tebax [August]	Îlon [September]
Çirîya Pêşîn [October]	Çirîya Paşîn [November]	Kanûna Pêşîn [December]

Demsal

Zivistan	Kanûna Pêşîn	Kanûna Paşîn	Sibat
Bihar	Adar	Nîsan	Gulan
Havîn	Hezîran	Tîrmeh	Tebax
Payîz	Îlon	Çirîya Pêşîn	Çirîya Paşîn

Rojên heftîyê

Yêkşemb	Duşemb	Sêşemb	Çarşemb	Pêncşemb	Eynî [Înî]	Şembî
----------------	---------------	---------------	----------------	-----------------	----------------------	--------------

Li meydana Internetê û di medyaya sosyal da, ev du tîpên li
jêr yê di alfabeya Kurdî da wisa têne bi kar înan:

Ş ş = SH sh Ç ç = CH ch

Strana Rojên Heftîyê

Yêkşemb e roja pêşim

Duşemb, sêşemb û çarşemb

Pêncşemb e roja pêncim

Paşê têt eynî [înî] û şembî

Serkanî: [Ji pirtûka Stran & Sang, RH - r. 58, 1994
Kopenhag]

Hêza herî mezin zanîn e.